

УДК 343.36

ДО ПИТАННЯ ВІДМЕЖУВАННЯ ВТРУЧАННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВИХ ОРГАНІВ ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Руслана КАРХУТ,

аспірант відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України

SUMMARY

The article examines and analyzes features by which interference in judiciary of Republic of Poland (article 232 of Criminal Code of Republic of Poland) distinguishes from allied criminal offenses. The list of allied offenses, provided by such articles as 128, 224, 245, 260 of Criminal Code of Republic of Poland is set forth.

Key words: interference in judiciary, crime, criminal responsibility, allied crimes, qualification of crime.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються й аналізуються ознаки, за якими втручання в діяльність судових органів Республіки Польща (стаття 232 Кримінального кодексу Республіки Польща) відмежовується від суміжних складів злочинів. Встановлюється перелік суміжних складів злочинів, передбачений статтями 128, 224, 245, 260 Кримінального кодексу Республіки Польща.

Ключові слова: втручання в діяльність суду, злочин, кримінальна відповідальність, суміжні злочини, кваліфікація злочину.

Постановка проблеми. Необхідно встановити коло складів злочинів між собою, тобто конкретизувати об'єкт розмежування. Суміжними є такі складів злочинів, у яких одна або декілька ознак (елементів) збігаються, а за іншими вони різняться між собою. Якщо виходити з кількості ознак (елементів), що збігаються, то можна виділити два типи суміжних складів злочинів: а) які розмежовують лише за однією ознакою (елементом) (наприклад, основні складів крадіжки та грабежу різняться лише за способом вчинення діяння – таємно та відкрито; б) які розмежовують за декількома ознаками.

Актуальність теми дослідження. Розмежування складів злочинів між собою є одним з етапів стадії вибору кримінально-правової норми, що здійснюється в ході кримінально-правової кваліфікації. Питання про кримінально-правову кваліфікацію і розмежування злочинів має велике значення для кримінально-правової охорони прав і законних інтересів людини і громадянина. Помилки у кваліфікації вчиненого злочину можуть спричинити не тільки неправильне призначення покарання, але і незастосування чи необгрунтоване застосування ряду інших заходів (застосування чи незастосування амністії, умовно-дострокового звільнення, строків погашення судимості тощо). Слід також зазначити, що від кваліфікації злочину залежить підслідність, підсудність і ряд інших процесуальних наслідків. У зв'язку з цим правильне розмежування злочинів має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Розмежування будь-яких явищ, процесів, предметів, у тому числі й складів злочинів, включає проведення таких дій:

1) знаходження спільного – того, що об'єднує порівнювальні об'єкти. Проблема розмежування виникає лише щодо споріднених (суміжних) складів злочинів, тобто таких, які збігаються за рядом своїх характерних рис;

2) виведення ознак, за якими порівнювальні об'єкти відрізняються між собою. Складів злочинів не можуть

відрізнитися між собою взагалі. Вони не схожі між собою за конкретними ознаками;

3) встановлення, в чому ж полягає відмінність у виявлених розмежувальних ознаках.

Такі ознаки повинні збігатися за формою, але відрізнитися за змістом та об'ємом. Якщо розмежувальних ознак є кілька, то відмінність потрібно встановлювати стосовно кожної з них [1, с. 312–313].

Метою статті є розгляд відмежування втручання в діяльність судових органів від суміжних злочинів за законодавством Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу. Приступаючи до аналізу питання, що стосується відмежування складу, що досліджується, із суміжними складами злочинів, зазначимо, що в цій статті суміжні складів злочинів розглядатимуться у тому порядку, в якому вони розташовані у чинному Кримінальному кодексі Республіки Польща (далі – КК Республіки Польща). Крім того, розмежування проводитиметься лише щодо основних складів злочинів. Кваліфіковані складів злочинів розмежовуватися не будуть.

На нашу думку, суміжними із втручанням у діяльність судових органів є складів злочинів, передбачені такими статтями:

1) втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща (§ 3 стаття 128 КК Республіки Польща);

2) втручання в діяльність органу урядової адміністрації, іншого державного органу та органу самоврядування (стаття 224 КК Республіки Польща);

3) незаконний вплив на свідка, експерта чи перекладача, обвинувача чи обвинуваченого (стаття 245 КК Республіки Польща);

4) перешкоджання у проведенні законного зібрання, мітингу (стаття 260 КК Республіки Польща).

Втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща (§ 3 стаття 128 КК Республіки Польща).

Розмежовуючи злочини, необхідно порівняти предмет (об'єкт),¹ на який вони посягають. Втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща розглядається у розділі, що передбачає відповідальність за злочини проти Республіки Польща. Родовим предметом цього зло-

¹ У науці польського кримінального права замість поняття «об'єкт злочину» вживаються рівнозначні поняття «предмет охорони» або «предмет злочину». Тобто, поділу на поняття «об'єкт злочину» і «предмет злочину» немає.

чину є порядок щодо функціонування та безпеки держави. Безпосереднім предметом цього злочину є офіційна діяльність конституційних органів Республіки Польща. У зв'язку з цим виникає питання про те, які саме органи є конституційними. І офіційна діяльність саме яких органів охороняється цією кримінально-правовою нормою.

Й. Войцеховська зазначає, що на підставі системного аналізу Конституції Республіки Польща та КК Республіки Польща до конституційних органів, які підлягають охороні за статтею 128 КК Республіки Польща, є органи законодавчої влади, зокрема Сейм та Сенат, органи виконавчої влади, зокрема, Президент Республіки Польща, Рада Міністрів, Голова Ради Міністрів, заступники Голови Ради Міністрів, міністри, органи судової влади, зокрема, Конституційний Трибунал [7].

Аналогічну позицію підтримують С. Хок [3] та А. Марек [4]. Не підлягає охороні за статтею 128 КК Республіки Польща діяльність Вищої Рахункової Палати, Уповноваженого з прав людини, загальні суди, органи місцевого самоврядування. Вказані органи хоч і є конституційними органами, тобто органами, передбаченими Конституцією Республіки Польща, у КК Республіки Польща існують спеціальні розділи, які мають на меті охорону здійснення правосуддя (розділ XXX) та діяльності органів місцевого самоврядування (розділ XXIX) [2].

Втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща, аналогічно як і злочину, передбаченого статтею 232 КК Республіки Польща, є злочином із формальним складом. Це значить, що сам факт вчинення передбаченого даною статтею КК Республіки Польща діяння утворює склад злочину і не вимагає встановлення суспільно небезпечних його наслідків.

Об'єктивна сторона втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща, як і втручання в діяльність судових органів, передбачає два способи вчинення діяння: заподіяння насильства та неправомірна погроза.

Ці способи мають такий самий зміст, як і у випадку вчинення втручання в діяльність судових органів. Насильство, як спосіб вчинення впливу, може бути вчинене як відносно особи потерпілого, так і відносно якоїсь речі. Неправомірною погрозою є погроза вчинення злочину щодо особи або щодо її близького родича, якщо вона була прийнята потерпілим як реальна, а також погроза вжиття заходів до відкриття кримінального провадження, розголошення відомостей, що ганьблять особу чи її близького родича. Не є неправомірною погрозою повідомлення про вжиття заходів до відкриття кримінального провадження, яке має на меті охорону порушеного злочином права.

Проаналізувавши це, можна дійти висновку, що об'єктивна сторона злочину, передбаченого § 3 статтею 128 КК Республіки Польща, за змістом є аналогічною об'єктивній стороні складу злочину, передбаченого статтею 232 КК Республіки Польща.

Суб'єктом втручання в діяльність конституційних органів Республіки Польща може бути будь-яка особа, що досягла 17 років. Тобто, суб'єкт цього злочину є загальним. Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Мотив та мета не є ознаками суб'єктивної сторони цього складу злочину.

По суті, втручання в діяльність конституційних органів Республіки Польща (злочин, передбачений § 3 статтею 128 КК Республіки Польща) та втручання в діяльність судових органів (злочин, передбачений статтею 232 КК Республіки Польща) співвідносяться як загальна та спеціальна норми. При цьому, норма, закріплена у § 3 статті 128 КК Республіки Польща, є загальною, а норма, закріплена у статті 232 КК Республіки Польща, є спеціальною. Дані склади злочинів мають спільну об'єктивну сторону,

суб'єкта та суб'єктивну сторону, а відрізняються предметом (об'єктом). При цьому, об'єкт злочину, передбачений § 3 статті 128 КК Республіки Польща, є ширшим, ніж об'єкт злочину, передбачений статтею 232 КК Республіки Польща. Однак за правилами кваліфікації при конкуренції загальної та спеціальної норми у випадку вчинення втручання в діяльність судових органів кваліфікація буде відбуватися за статтею 232 КК Республіки Польща, а не за § 3 статті 128 КК Республіки Польща.

Втручання в діяльність органу урядової адміністрації, іншого державного органу та органу самоврядування (стаття 224 КК Республіки Польща).

Злочин, передбачений статтею 224 КК Республіки Польща, розмішений у розділі XXIX КК Республіки Польща «Злочини проти діяльності державних інститутів та органів місцевого самоврядування». У зв'язку з цим родовим (видовим) предметом, а також безпосереднім предметом цього злочину є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Органом урядової адміністрації є воеводський уряд, а також органи спеціальної адміністрації, що підпорядковані міністерствам, воеводським урядам. Іншим державним органом є будь-які державні органи, що утворені та діють відповідно до законодавства Республіки Польща. Органами самоврядування є органи гміни (рада гміни, вїйт, бурмістр, президент) [5], органи повіту (рада повіту, уряд повіту), а також самоврядні органи воеводства (сеймик воеводства, уряд воеводства) [6].

Об'єктивна сторона втручання в діяльність органу урядової адміністрації, іншого державного органу та органу місцевого самоврядування, як і втручання в діяльність судового органу, вчиняється двома способами: шляхом насильства або неправомірної погрози. Ці способи мають аналогічний зміст способам вчинення злочину, передбаченого статтею 232 КК Республіки Польща. Так само, як і у випадку вчинення злочину, передбаченого статтею 232 КК Республіки Польща, втручання в діяльність органу урядової адміністрації, іншого державного органу та органу самоврядування може бути вчинене фізичною осудною особою, що досягла 17-річного віку, з прямим умислом. По суті, дані склади злочинів відрізняються лише предметом посягання (об'єктом). Інші елементи у цих двох складах злочинів повністю співпадають.

Незаконний вплив на свідка, експерта, перекладача, обвинувача чи обвинуваченого (стаття 245 КК Республіки Польща).

Видовим предметом незаконного впливу на свідка, експерта чи перекладача, як і втручання в діяльність судових органів, є правосуддя. Незважаючи на це, безпосередні предмети (об'єкти) цих злочинів відрізняються між собою. Так, основним безпосереднім предметом незаконного впливу на свідка, експерта чи перекладача є здійснення правосуддя, а додатковим предметом є особиста недоторканність вказаних вище осіб, а також воля людини.

Потерпілими від цього злочину можуть бути свідок, експерт, перекладач, обвинувач чи обвинувачений. Цей перелік є вичерпним і не підлягає розширеному тлумаченню. В цей же час, як зазначив Апеляційний суд в місті Кракові у вирoku від 11 квітня 2001 року, під охорону цієї норми підпадає не лише особа, яка була вже допитана в якості свідка, але й особа, яка, маючи істотні відомості про подію злочину чи інші обставини, що підлягають доказуванню, може бути в майбутньому викликана для допиту в якості свідка [8].

З об'єктивної сторони злочин, передбачений статтею 245 КК Республіки Польща, є злочином формальним. Такий злочин є закінченим незалежно від того, чи досягло поставленої мети злочинне діяння, чи ні. Діяння, що

утворює об'єктивну сторону цього складу злочину, може бути вчинене трьома способами: застосування насильства щодо потерпілого; неправомірна погроза щодо потерпілого; порушення тілесної недоторканності потерпілого.

Перші два способи за своїм змістом повністю співпадають із аналогічними способами вчинення втручання в діяльність судових органів. Що стосується третього способу, то він полягає в заподіянні потерпілому тілесних ушкоджень, нанесенні побоїв чи удару, зв'язуванні, скручуванні, одягненні наручників чи в будь-кому іншому порушенні тілесної недоторканності потерпілого.

Суб'єктом цього злочину, як і втручання в діяльність судових органів, може бути будь-яка фізична осудна особа, що досягла 17-річного віку.

Суб'єктивна сторона полягає у вчиненні зазначених діянь лише з прямим умислом. Для цього складу злочину також характерна мета – вплив на свідка, експерта, перекладача, обвинувача чи обвинуваченого. Це може бути будь-який вплив: зміна показів чи висновку, відмова від виконання своїх функцій тощо.

Отже, у складах злочинів, передбачених статтями 232, 245 КК Республіки Польща, спільним є видовий предмет (родовий об'єкт). На відміну від втручання в діяльність судових органів, незаконний вплив на свідка, експерта, перекладача, обвинувача чи обвинуваченого посягає на два безпосередні предмети: основний та додатковий. Що стосується об'єктивної сторони, то в злочині, передбаченому статтею 245 КК Республіки Польща, вона ширша та характеризується трьома способами, а не двома, як об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого статтею 232 КК Республіки Польща. Суб'єкт в обох складах злочинів є спільний, а суб'єктивна сторона, крім прямого умислу, у складі злочину, передбаченого статтею 245 КК Республіки Польща, характеризується спеціальною метою: вплив на свідка, експерта, перекладача, обвинувача чи обвинуваченого.

Перешкоджання у проведенні законного зібрання, мітингу (стаття 260 КК Республіки Польща).

Видовим предметом (родовим об'єктом) цього складу злочину є громадський порядок. Безпосереднім об'єктом є порядок проведення зібрання, мітингу тощо.

Об'єктивна сторона цього складу злочину схожа з об'єктивною стороною втручання в діяльність судових органів та полягає у двох способах: застосуванні насильства чи неправомірної погрози щодо потерпілого. Ці способи мають такий самий зміст, як і при злочині, передбаченому статтею 232 КК Республіки Польща.

Суб'єкт перешкоджання у проведенні законного зібрання, мітингу є загальним. Ним може бути будь-яка фізична осудна особа, що досягла 17-річного віку. Суб'єктивна сторона полягає в прямому умислі.

Якщо порівнювати склад перешкоджання у проведенні законного зібрання, мітингу та склад втручання в діяльність судових органів, то можна дійти висновку, що вони відрізняються лише предметом (об'єктом) злочину. Об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона цих двох складів злочинів є спільними.

Висновки. В результаті проведеного дослідження щодо відмежування втручання в діяльність судових органів Республіки Польща (стаття 232 КК Республіки Польща) з суміжними складами злочину, варто відмітити, що втручання в діяльність судових органів Республіки Польща досить часто складно відрізнити від суміжних складів злочинів, особливо від втручання в діяльність конституційного органу Республіки Польща (стаття 128 КК Республіки Польща) та втручання в діяльність органу урядової адміністрації, іншого державного органу та органу самоврядування (стаття 224 КК Республіки Польща). В основному це пов'язано зі спільним суб'єктом, суб'єктивною стороною. Тим не менше, завжди є певні ознаки, за якими можна відрізнити втручання в діяльність судових органів та суміжні склади злочинів. Зокрема, найбільш істотно втручання в діяльність судових органів відрізняється від інших складів злочинів за об'єктом (стаття 224 КК Республіки Польща) та об'єктивною стороною злочину (стаття 245 КК Республіки Польща).

Список використаної літератури:

1. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації / В.О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 512 с. (2).
2. Budyn-Kulik M. (w:) Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., Mozgawa M., Kodeks karny. Praktyczny komentarz, red. Mozgawa M., Zakamycze, 2005. – 265 s.
3. Hoc S., Kodeks karny. Komentarz, t. II. –36 s.
4. Marek A. Kodeks karny. Komentarz, Warszawa, 2004. – 20 s.
5. Ustawa o samorządzie gminnym od 8 marca 1990 roku // Dz.U. z 2001 r. – № 142, poz. 1591 z późn. zmian.
6. Ustawa o samorządzie powiatowym od 5 czerwca 1998 roku // Dz.U. z 2001 r. – № 142, poz. 1591 z późn. zmian.
7. Wojciechowska J. (w:) Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. – 63 s.
8. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 kwietnia 2001 r. II AKa 65/01 // Krakowskie Zeszyty Sądowe. – 2001. – Z.6. – Poz. 31.